

«Загадка»

**Відтворення англійського подвійного заперечення в
українському перекладі
(на матеріалі творів Джона Фаулза)**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ...	6
1.1. Підходи до вивчення подвійного заперечення	6
1.2. Особливості використання подвійного заперечення в англійській мові	9
1.3. Подвійне заперечення у творах Дж. Фаулза	11
1.3.1. Применшення як один із виявів подвійного заперечення	11
1.3.2. Морфологічні і синтаксичні маркери вираження подвійного заперечення	13
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ У ПОВІСТЯХ ДЖОНА ФАУЛЗА «ВЕЖА З ЧОРНОГО ДЕРЕВА», «ЗАГАДКА», «ЕЛЛІДЮК»	15
2.1. Труднощі перекладу конструкцій із подвійним запереченням: лексичний і граматичний рівні	15
2.2. Способи перекладу, які застосовуються для відтворення подвійного заперечення у творах Дж. Фаулза	19
2.2.1. Буквальний переклад	19
2.2.2. Функціональна еквівалентність	20
2.2.3. Розширення значення та опущення	22
2.2.4. Трансформація	23
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28
ДОДАТКИ	30

ВСТУП

На сучасному етапі існує чимало лінгвістичних спірних питань, котрі потребують докладного вивчення. Доволі цікавими мовними явищами є подвійне і множинне заперечення, які досліджувалися на матеріалі різних мов (В. Бондаренко, І. Захарчук, Б. Мамедов, А. Паславська, О. Татаровська, Е. Шендельс). Втім окремі аспекти цієї лінгвістичної проблеми потребують глибшого аналізу і подальших узагальнень. Ця робота присвячена вивченню особливостей вживання подвійного заперечення в художній літературі на матеріалі творів видатного англійського письменника Джона Фаулза, а також способів його відтворення українською мовою та чинників, які впливають на точність перекладу цього мовного феномена.

Актуальність роботи зумовлена зростанням інтересу до перекладацьких аспектів аналізу феномена подвійного заперечення, зокрема особливостей відтворення засобами цільової мови його семантичного обсягу й додаткових прагматичних значень в художньому тексті, а також пошуків релевантних способів відтворення у перекладі конструкцій із подвійним запереченням.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні специфіки використання конструкцій із подвійним запереченням в англійських художніх творах та аналізі найефективніших способів їхнього відтворення в англо-українських перекладах. Досягнення мети передбачає низку **завдань**, які її конкретизують:

- визначити поняття подвійного заперечення та його роль в сучасній англійській мові з лексичної, граматичної та стилістичної точок зору;
- встановити специфіку використання подвійного заперечення художньому тексті;
- проаналізувати різні види та способи вираження подвійного заперечення та їхню функцію у мові;
- виявити особливості перекладу подвійного заперечення та чинники, які впливають на специфіку його відтворення українською мовою;

– дослідити та обґрунтувати вплив контексту на можливі інтерпретації висловлень з подвійним запереченням, зокрема при перекладі;

– проаналізувати прагматичне значення конструкцій з подвійним запереченням у творах Джона Фаулза та перекладацькі стратегії при їх перекладі.

Об'єктом роботи є вживання подвійного заперечення як елемента творення ідіостилю автора.

Предметом дослідження є специфіка використання конструкцій з подвійним запереченням в художньому тексті та основні прийоми його відтворення у перекладі.

Матеріалом дослідження слугують твори Джона Фаулза («Вежа з чорного дерева», «Жінка французького лейтенанта», «Загадка», «Еллідюк») та їхні переклади українською.

Аналіз творчості Джона Фаулза зумовлений тим, що граматичне явище подвійного заперечення трапляється в усіх зазначених творах, що свідчить не про випадковість, а радше про закономірність його використання письменником і дає змогу краще осягнути його роль у тексті.

Вибір **методики** дослідження зумовлений специфікою його об'єкта та обраним мовним матеріалом. Окрім загальнонаукових методів (аналіз / синтез, спостереження, індукція / дедукція, узагальнення), у роботі використано лінгвістичні і власне перекладознавчі методи: контекстуальний аналіз, лінгвостилістичний аналіз, трансформаційний аналіз, перекладознавчо-зіставний аналіз. З метою висвітлення варіантів відтворення подвійного заперечення як у визначених контекстах, так і поза ними, було залучено метод анкетування (опис процедури анкетування подано в Додатках).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено спробу комплексного аналізу перекладацьких стратегій відтворення подвійного заперечення у структурі кількох творів шляхом дослідження кількісних/якісних деформацій на граматичному, лексико-семантичному, синтаксичному та

стилістичному мовних рівнях, а також уперше визначено способи перекладу подвійного заперечення на матеріалі художнього тексту.

Теоретичне значення полягає у всебічній систематизації явища подвійного заперечення та дослідження окремих перекладацьких положень, що проєктуються на проблему відтворення у перекладі особливостей рідко вживаної конструкції в англійській мові. Результати проведеного дослідження є внеском у подальшу розбудову теорії та методології художнього перекладу і можуть бути використані для розробки нових методів та прийомів перекладацької інтерпретації висловлень з подвійним запереченням.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані в курсах з теорії і практики перекладу; актуальних проблем художнього перекладу, практики перекладу, а також при написанні курсових і дипломних робіт з перекладознавства. Результати проведеного дослідження також мають практичну цінність для перекладачів, які працюють у галузі художнього перекладу.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, поділених на підрозділи, висновків, списку використаної літератури та додатку. У першому розділі розглянуто теоретичні підходи до поняття подвійного заперечення, особливості його використання у мові та основні функції. У другому практичному розділі здійснено комплексний аналіз методів відтворення подвійного заперечення на основі зазначених творів автора. У додатку висвітлено варіанти перекладів речень з подвійним запереченням (у тому числі фраз з творів Джона Фаулза) за наявності або відсутності контексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДВІЙНОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Підходи до вивчення подвійного заперечення

Заперечення – це розумова операція, яка протиставляє помилкове судження істинному або ж навпаки, і виражається за допомогою мовних засобів. Інакше кажучи, заперечення – це спосіб сприйняття та пізнання реалій, базованого на контрасті з позитивними фактами.

Мовне заперечення, на думку Д. Швайка, це компонент значення речення, де вказується, що встановлений між частинами речення зв'язок реально не існує на погляд мовця, або ж останній визначає ствердження як неправдиве [3, с. 274]. Основною функцією заперечення є створення опозиції до певного судження або ж висвітлення однієї і тієї ж ідеї з двох діаметрально протилежних точок зору (реальне і нереальне). Проте, згідно з численними дослідженнями науковців (О. Єсперсен, Л. Горн) [18, с. 63] стає очевидним, що заперечення виконує ще й низку периферійних завдань з метою увиразнення емоційності чи зниження різкості висловлювання. Це безпосередньо пов'язано з мовним феноменом подвійного заперечення, використання якого згідно з правилами стандартної граматики англійської мови вважається неправильним, але водночас широко використовується в текстах пісень, кінофільмах, у художніх творах, промовах дипломатів тощо.

Подвійне заперечення – це синтаксична конструкція, у якій два негативні слова вживаються в одному реченні і виражають єдине заперечення або ж взаємоскасовуються і надають реченню стверджувальної форми. З точки зору правил стандартної англійської граматики, статус подвійного заперечення в літературній англійській мові визначено чітко: його вживання в одному реченні є неправильними, а дві заперечні частки утворюють ствердження. Це правило було згадане ще в «Short Introduction to English Grammar» (1762) Роберта Лаута, Згідно з тогочасною теорією «два негативні елементи взаємоскасовуються і таким чином утворюють ствердження». Втім, Р. Лаут також стверджував, що

значення подвійного заперечення може виходити за рамки вказаної теорії. Він проводив паралель з математикою, де сума двох від'ємних чисел швидше підсилює їхню функцію, ніж анулює їх [22, с. 123]. За визначенням О. Єсперсена, «у всіх мовах діє універсальне правило, що два заперечення створюють ствердження у випадку якщо обидві спеціальні негативні частки прив'язані до одного слова. Зазвичай, це відбувається, коли частка *не-* (*not*) ставиться перед словом з заперечним вмістом або ж з негативним префіксом» [18, с. 23]. Визначення має своє продовження: «Здається, що у всіх мовах є подібне до цього правило, що два негативи утворюють ствердження». Це повністю відображає загальномовознавчий принцип, згідно з яким подвійні заперечення є неправильними, оскільки дві негативні частки надають позитивного сенсу. Це правило також солідарне з математичною логікою. Однак, на відміну від функції в математиці, в природній мові подвійне заперечення є складним явищем. В англійській мові поняття подвійного заперечення передбачало деякі проміжні випадки його вживання, зокрема, коли воно використовувалось для передачі ствердження/заперечення, рішучого ствердження або ж рішучого заперечення чи послаблення того ж ствердження або заперечення. Зрештою, всі ці випадки пояснюються логікою використання та особливостями семантики подвійного заперечення.

Дослідники явища подвійного заперечення в європейських та азійських мовах М. Moor [19, с. 306] та М. Duffy [13, с. 41] наголошують, що в більшості випадків його використання збиває з пантелику, провокує непорозуміння та невідповідне тлумачення висловлень. Зрештою, це пов'язано із традиційним сприйняттям подвійного заперечення в оригінальній та цільовій мові. До прикладу, в українській воно цілком прийнятне і спокійно можна вжити декілька негативних часток в одному реченні, як от «Я ніколи нічого про це не чув» (приклад – наш). В англійській мові його відповідник звучатиме «**I never heard anything**» (фраза лише з одним негативним елементом). Водночас, якщо в цьому самому реченні вжити дві негативні частки, і воно звучатиме так: «**I never heard nothing**» (приклад – наш), то буквальный переклад («я ніколи

нічого не чув») буде неправильним. Заперечний префікс *no-* є семантично самостійним, тому у комбінації із підсилювальним прислівником «never» він ламає логіку оповіді. Заперечні частки ані взаємоскасовуються, ані підсилюють одна одну. Цікаво те, що аналогічне до українського прикладу речення із трьома заперечними елементами «It's **not** like I **never** heard **anything**» (приклад – наш) набуває протилежного значення: «Я завжди щось чув».

Відтак, вчені рекомендують не використовувати подвійне заперечення в повсякденному мовленні надто часто, а лише у відповідних контекстах.

Сприйняття двох негативів в одному реченні є проблемним питанням як для прихильників прескриптивної граматики, так і для соціолінгвістів. Перші захищають таке явище, висуваючи ряд аргументів. Зокрема, використання двох негативів у реченні такого типу як: «I don't like no music» (приклад – наш) повинне «анулювати їхнє значення» і надати позитивного: «I like music». Втім, у реальності цього не відбувається. Автори “A Comprehensive Grammar of the English Language” констатували: «Фраза з подвійним запереченням вимагає градуального прикметника або прислівника як головного, де заперечення встановить точку між двома крайностями градуальної шкали [22, с. 124].

З точки зору розмовної мови, подвійне заперечення далеко не рідкісне явище, зокрема у діалектах та сленгах. Соціолінгвісти підтримують точку зору, що нелітературна мова може бути рівною літературній. Таким чином, здається, немає можливості врятуватися від існування і впливу мовних норм. Поруч із Чжоу, інші мовознавці стверджують, “асиметрія між запереченням у логіці та природній мові є важливою сферою досліджень як у мовознавстві, так і в психології відтоді, і як це почало давати уявлення про взаємозв'язок логіки та мови [25, с. 344]. Відповідно, саме в нелітературній нормі подвійне заперечення може набуває особливого колориту. Також варто зазначити, що у нелітературній мові подвійне заперечення часто вживається у середовищі малоосвічених людей. Речення на зразок: «I didn't do nothing» (приклад – наш) семантично дорівнює його літературному відповіднику «I didn't do anything».

1.2. Особливості використання подвійного заперечення в англійській мові

Як було зазначено вище, подвійне заперечення в англійській мові – явище рідкісне, і його використовують тільки у вибіркових ситуаціях та контекстах, де йому відведена специфічна роль.

Серед основних функцій конструкції подвійного заперечення виокремлюємо такі:

1. В літературній мові використання двох негативних елементів анулює їхню заперечну функцію і зберігає стверджувальний, хоча злегка пом'якшений сенс речення, наприклад, «I can't take no water with me» [21, с. 779]. Сюди належать речення, які не порушують правила стандартної граматики, але передбачають подвійне заперечення в смисловому навантаженні, як от «I do not deny» (*приклад-наш*) із двома українськими відповідниками «Я стверджую» та «Я не заперечую», де останнє висловлювання звучить менш категорично. Таку думку висловлювали Девід Крістал та Жан Ейчісон, які не розглядали явище подвійного заперечення покликаючись на правила логіки, які застосовуються в більшості мов. Це бачення поділяє Л. Горн, вважаючи, що конструкція подвійного заперечення часто передбачає ефект «пом'якшення», оскільки відчутна різниця між реченням, де вжито два негативи, та його відповідним реченням у стверджувальній формі. Незважаючи на те, що дві заперечні частки скасовують дію одне одної, вони однозначно пом'якшують стверджувальний сенс речення [16, с. 164]. На думку Л. Горн, подвійне заперечення насправді звучить м'якше, ніж його стверджувальний еквівалент не через узурпацію психічної енергії (як стверджує О. Єсперсен), а через той факт, що відміна значення двох негативних складників має на увазі інше відповідне речення в стверджувальній формі [16, с. 164]. Зокрема, висловлення «I do not disagree» (*приклад-наш*) має пом'якшувальне звучання, ніж фраза «I agree», оскільки мається на увазі не власне вольова згода «I agree», а швидше приєднання до чужої думки, тобто «I assert».

2. Подвійне заперечення здатне не лише пом'якшити речення, а й також підсилити значення одного з його елементів. Наприклад, у фразах «It is not

unlikely» або ж «It is not impossible» негативний елемент (слово з заперечним префіксом) інтенсифікується, акцент робиться на протилежному («Це навіть дуже реально»). Ці приклади виражають протилежне заперечення, що призводить до надмірності або ж плеонастики заперечення, яке насправді відноситься до типу подвійного заперечення. Плеонастичне заперечення можна й назвати гіпернегацією, явищем, при якому негативний маркер лише посилюється, замість того щоб скасуватись [16, с. 147].

3. Подвійне заперечення також існує, як позначення соціального статусу і часто використовується для опису нижчих прошарків суспільства та малоосвічених людей як у їхньому реальному житті, так і в фільмах чи літературі [24, с. 140]. На думку J. Szóke, приклад такого застосування подвійного заперечення можна знайти у творі Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна»: (I don't know nothing about play-actn', We hain't done nothing). Використання в таких фразах подвійного заперечення показує свій зв'язок із діалектними різновидами англійської мови, а саме чорною англійською мовою» [24, с. 140]. Ця точка зору стала надзвичайно популярною в останні два-три десятиліття серед соціологів. У багатьох діалектах досі зберігаються подвійні заперечні частки [11, с. 43], які не заперечують одна одну, а функціонують як повноцінне заперечення, як от «I didn't see nothing», замість класичних «I didn't see anything» чи «I saw nothing». Таке вживання нічим не відрізняються від українського аналога «Я нічого не бачив», де допускається довільна кількість заперечних часток.

Отже, з вище поданого матеріалу можна зробити висновок, що подвійне заперечення – це той різновид заперечення, який розглядається як рідкісний мовний феномен і характеризується не лише складністю, але і вибірковістю застосування. Воно може слугувати маркером соціального статусу, освіти чи походження. Також подвійне заперечення може бути носієм додаткового прагматичного значення у контексті, зокрема посилювати чи послаблювати висловлену позицію.

1.3. Подвійне заперечення у творах Дж. Фаулза

1.3.1. Применшення як один із виявів подвійного заперечення

Англомовні автори нерідко використовують подвійне заперечення задля досягнення конкретних комунікативних цілей. Ця конструкція знаходить своє втілення на лексичному, граматичному та стилістичному рівнях тексту. В художній літературі, зокрема у творах, котрі є матеріалом нашого дослідження, подвійне заперечення доволі часто трапляється у творах Джона Фаулза «Вежа з чорного дерева», «Загадка», «Жінка французького лейтенанта», «Еллідюк» і є важливим складником творення ідіостилю автора. Оскільки конструкція з подвійним запереченням у літературній англійській мові є традиційно неприйнятною, її використовують з метою увиразнення авторських інтенцій, зокрема в таких фігурах і тропях, як мейозис (применшення), літота, іронія, сарказм та ін.

Мейозис – це фігура мови, яка використовується для зменшення інтенсивності властивостей предмета мовлення або ж навпаки [1, с. 174]. В англійській мові цей мовний прийом дотичний до літоти, яка вважається його базовою формою. Вислів Гамлета з п'єси Вільяма Шекспіра «Гамлет» «*It is not nor it cannot come to good*» [23]. Український відповідник «*Ні, це не приведе до добра*») [4] є класичним зразком мейозису у трагедії. Репліка завершує монолог персонажа, де він подумки дорікає матері.

Найчастіше мейозис та подвійне заперечення існують у вигляді комбінації заперечної частки «not» та заперечних префіксів (*un-, im-, in-, ir-*). Наприклад, «*It was not completely disrespectful*» («Це зовсім не був прояв неповаги»). При перекладі використовуємо модуляцію із збереженням подвійної граматичної конструкції, акцентуючи приховане протилежне значення речення, але могло бути сприйнято невідповідним чином [1, с. 174].

Літота – вид применшення, що появляється у вигляді слів з заперечними афіксами або ж слів, які несуть негативне значення, та який використовується для того, щоб «пом'якшити» значення речення. Тобто, замість того, щоб

сказати «It was warm» і констатувати факт, використовується форма применшення «It was not cold» (*приклад –наш*), хоча теоретично сенс цих фраз ідентичний. Літота зазвичай мусить містити слово з негативним значенням, оскільки заперечивши його часткою «not», вдається досягти позитивного значення речення.

За визначенням Я. Бистрова [10], найбільш уживаними негативними маркерами подвійного заперечення у ролі применшення є такі:

1. Вживання заперечної частки «not» та негативного префікса у прикметнику або дієприкметнику (наприклад, «is not distracted», «not unjust», «not unreal»):

«He was **not unaware** of this» (Fowles, *The Ebony Tower*, 44).

2. Вживання заперечувальної частки «not» та прикметника з негативним значенням («not empty», «not bad-looking»):

«She's **not bad-looking**, though» (Fowles, *The Ebony Tower*, 97).

3. Використання заперечувальної частки «not» та дієслова з негативним префіксом:

Whether he **won't** suddenly **disappear** (Fowles, *Elliduc*, 144).

4. Вживання дієслів з негативним значенням:

It was clear that Breasley was **not pretending** (Fowles, *The Ebony Tower*, 71).

5. Вживання заперечувальної частки «not» із допоміжними частинами мови (прийменники, частки) (not without, not beyond, not above):

He never makes nice gestures. **Not without** a reason (Fowles, *The Ebony Tower*, 86); **Couldn't** do **without** her, really (Fowles, *The Ebony Tower*, 19).

Отже, наведені вище приклади з різних творів Джона Фаулза, які синтаксично вжиті у формі применшення або літоти можуть «згладити» сенс речення і зробити його менш серйозним чи значним або ж навпаки підсилити ствердження і надати йому додаткового увиразнення. У будь-якому випадку, всі вони виконують свою стилістичну функцію у тексті і дуже часто використовуються, щоб створити драматичний, комічний або ж двозначний ефект.

1.3.2. Морфологічні і синтаксичні маркери вираження подвійного заперечення

Заперечення можна висловлювати суто на лексичному рівні без використання негативних часток, зокрема негативний сенс мітиться у самому слові (наприклад «I deny» – «Я заперечую»). Якщо говорити про подвійне заперечення, одного негативного слова тут замало, оскільки у реченні мусять появитися, як мінімум, два негативні елементи. Подвійне заперечення передається за допомогою граматичних маркерів, зокрема морфологічних та синтаксичних, які можна поділити на два класи.

1. До першого класу відносяться ті, де частка «not» або ж її скорочення «n't» («isn't», «doesn't», «wasn't») з'являється в тандемі зі словом, яке містить негативний префікс або ж яке має негативне значення. Спільним для обох класів є те, що і в першому, і другому присутнє поєднання лексичних та граматичних негативів, де один з них появляється разом із модальним словом, а інший – з будь-яким іншим членом речення.

1) Though would have loathed the comparison he was **not unlike** a certain kind outdated Royal Academician (Fowles, *The Ebony Tower*, 79).

2) There was a good deal of foreign coverage as well; and Fielding most certainly did **not** remain **unfindable** for lack of publicity (Fowles, *The Enigma*, 168).

У подібних випадках подвійне заперечення виконує роль стилістичного засобу, котрий змушує читача вчитатися в текст аби правильно тлумачити авторські інтенції. Воно може виконувати діаметрально протилежні функції посилення та послаблення твердження, правильна інтерпретація яких найчастіше залежить від контексту.

До другого класу належать заперечувальні прислівники або ж займенники на зразок «no, never, nothing, neither, none» та інші у поєднанні зі словами, які містять негативний префікс (у деяких випадках – суфікс) або які мають негативне значення.

1) The morning had been barred out, it seemed; but there was **nothing abnormal** in that (Fowles, *The Enigma*, 162).

2) **Nobody** could **dislike** Aunt Tranter; even to contemplate being angry with that innocently smiling and talking—especially talking—face was absurd (Fowles, *The French Lieutenant's Woman*, 28).

Дані випадки вживання подвійного заперечення найчастіше підсилюють авторський меседж: створюють драматичний ефект, або іронічний чи саркастичний ефект. Знову ж таки, правильне трактування таких конструкцій найчастіше залежить від особливостей читацького сприйняття матеріалу та семантичного навантаження речення загалом.

Отже, морфологічні маркери подвійного заперечення не порушують правил та принципів традиційної граматики англійської мови. Вони переважно «взаємоскасовуються» з точки зору семантики висловлювання, нівелюють увесь заперечний зміст, але несуть в собі додаткове прагматичне значення.

РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ЗАПЕРЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ У ПОВІСТЯХ ДЖОНА ФАУЛЗА «ВЕЖА З ЧОРНОГО ДЕРЕВА», «ЗАГАДКА», «ЕЛЛІДЮК»

2.1. Труднощі перекладу конструкцій із подвійним запереченням: лексичний і граматичний рівні

Найважливішим критерієм відтворення подвійного заперечення в літературних текстах є відповідність цільовій мові, адекватність перекладу та природність звучання.

При відтворенні конструкції подвійного заперечення в українській мові важливо врахувати не лише граничний аспект та інші чинники, які можуть впливати на значення висловлення, наприклад, контекст, стиль автора, культурний аспект, але й відмінності у тлумаченні подвійного заперечення в обох мовах: якщо в англійській мові ця конструкція є рідкісною та специфічною, то в українській вона цілком прийнятна.

На лексичному рівні заперечення відтворені у вигляді лексем без граматичних ознак заперечення (тобто заперечних часток чи префіксів), але які несуть в собі заперечне значення [1, с. 608]. Прикладом може слугувати таке речення:

<p>«<i>There were other small treasures David had failed to identify</i>» (Fowles, <i>The Ebony Tower</i>, 55).</p>	<p>«Девід не зміг також визначити, кому належать іще кілька невеличких шедеврів» (Фаулз, Вежа з чорного дерева).</p>
---	--

При перекладі лексеми «*to fail*» («провалити») доцільно використати антонімічний спосіб (не зміг або не вдалось) з огляду на негативну частку *не-*. У цьому випадку перекладач трохи пом'якшив невдачу персонажа, оскільки «не зміг» звучить не так емоційно, як «провалив».

Цікавим прикладом є імпліцитне заперечення:

<p>«<i>You know, I will hate what I have done sometimes</i>» (Fowles, <i>The Ebony Tower</i>, 88).</p>	<p>«<i>Знаєте, я часом дивитися <u>не</u> <u>можу</u> на свою роботу</i>» (Фаулз, Вежа з чорного дерева).</p>
--	---

Англійське слово «hate» було перекладене синонімічним відповідником до «*can't stand*» («не можу, не переварюю»). Використовувати буквальний переклад і вводити в текст слово «ненавидіти» недоцільно, оскільки це поняття дещо семантично відрізняється в англійській та українській мовах. Українське слово «ненавидіти» у першу чергу асоціюється із сильною негативною емоцією, в той час як в англійській мові «hate» часто використовується «настільки не вподобати, що не могли здійснити якусь дію».

На **граматичному** рівні для вираження заперечення вступають в дію заперечні афікси, частки, займенники-прислівники, як-от, «ніколи», «ніде», «ніхто». На перший погляд, фрази з чітко вираженим подвійним запереченням не мали би викликати труднощі у сприйнятті, а тим паче в перекладі, якщо опиратися на те, що дві заперечні частки скасовують значення одне одної і доводиться всього лише подати речення в стверджувальній формі. Проте, це далеко не так. Існує доволі багато методик перекладу висловлень із подвійним запереченням, хоча окремо вони ніде не висвітлені. проте І.В. Корунець розглядає це явище у контексті граматично та стилістично зумовлених трансформацій [2, с. 446] і пропонує такі варіанти:

1. Антонімічний переклад («*It was not unfair*» – «Це було чесно»).
2. Еквівалентний переклад («*I never walk without her*» – «Я ніколи не гуляю без неї»).
3. Контекстуальний переклад («*I did not do nothing*»).

Твердження «*I did not do nothing*» можна перекласти «Я дещо зробив» відповідно до першого способу перекладу, а речення «Я нічого не зробив» – згідно з другим. У цьому випадку спосіб відтворення залежить від лінгвістичного середовища. Свідченням того, що контекст є дуже вагомим

чинником при перекладі, є результат проведеного опитування (див. Додатки). Серед опитаних студентів 50% переклали фразу так: «Я був винним».

У випадку з «It is not untrue», доходимо висновку, що за умови використання антонімічного перекладу «Це була правда», виникає питання про доцільність уживання подвійного заперечення в оригіналі. Автор міг би написати «It is true», але саме контекст виправдовує використання вищеподаної граматичної конструкції. Дія відбувається в суді, де адвокат слідує правилам хорошого тону і на звинувачення прокурора «It is an evident lie!» відповідає у стриманій та неагресивній формі, уникаючи прямої номінації (див. Додатки).

У творах Джона Фаулза можна простежити, що більшість конструкцій з подвійним запереченням висвітлені граматично і найчастіше їхній переклад залежить від контексту.

Наприклад, в опитувальнику речення «*He was not unaware of this*» [13, с. 44] було подано двічі: в оригінальному контексті та без нього. У другому випадку студенти одностайно переклали його «Він був обізнаний в цьому» (варіантом може бути «Він на цьому розумівся»). Проте, у випадку, де був поданий текст із твору, переклад звучить цілком по-іншому: «Він робив це свідомо» [5].

«He would have despised the notion of a race, yet he kept a sharp eye on rivals and the public mention they received. He was not unaware of this; in the public mention constituted by his own reviewing, he knew he erred on the generous side with those he feared most» (Fowles, *The Ebony Tower*, 44).

«Девід зневажав навіть саму думку про конкуренцію, однак тримав на оці суперників і те, що про них пишуть. Він робив це свідомо і в своїх рецензіях найщедріше хвалив тих, кого найбільше боявся» (Фаулз Джон «Вежа з чорного дерева»).

Цікаво додати, що ця фраза трапляється не лише у «Везі з чорного дерева, але і «Жінці французького лейтенанта», проте їхні переклади дещо різні:

This was oil on the flames—as he was perhaps not unaware (Fowles, *The French Lieutenant's Woman*, 25).

Це тільки підлило масла в вогонь що, можливо, входило в його наміри (Fowles, *Любовниця французского лейтенанта*, 28).

¹Тут і надалі: авторський переклад здійснено з російськомовного джерела.

Окремі конструкції з подвійним запереченням мають на меті викликати сум'яття читача/перекладача та змусити його уважно прочитати текст ще раз: «*He was fairly sure it hadn't been merely to give Henry no cause for jealousy*» [13, с. 96]. Без контексту, студенти переклали його так: «Він був цілком впевнений, що це було не тільки для того, щоб дати Генрі привід для ревнощів» [5]. Проте, якщо взяти до уваги контекст, в якому з'являється речення, то його значення змінюється на протилежне: «*She had even stopped and turned and waited to let the others catch up. He was fairly sure it hadn't been merely to give Henry no cause for jealousy. In a way the conversation was a failure*» [13, с. 96]. «Вона навіть зупинилася й, обернувшись, стала чекати, поки Бреслі та його супутниця наздоженуть їх. Девід був майже певен, що це робилося не заради старого та його ревнощів. Просто розмова вийшла не зовсім вдалою» [5]. Аналіз результатів опитування засвідчив, що контекст визначає адекватність та точність обраного способу перекладу.

Ще одним прикладом подвійного заперечення на граматичному рівні може слугувати «*Couldn't do without her, really*» [13, с. 52]. Тут присутні заперечна частка *not* та прийменник «*without*» («без»), які не взаємоскасовуються, а еквівалентно перекладаються: «Без неї я б не обійшовся, справді» [5]. У цьому випадку можливий антонімічний переклад «Вона мені дуже допомогла» був би не настільки увиразненим.

Цікаво зазначити, що в англійській мові окремі прикметники утворюються за допомогою негативного суфікса *-less*, що означає «без». У таких випадках подвійне заперечення набуває позитивного сенсу.

Наприклад, «*She was not left speechless*», як фразу, вирвану з контексту студенти переклали антонімічно «*Вона змогла говорити*». Серед варіантів був один, перекладений за допомогою частки *не-*: «Їй не відібрало мову». Однак, це ж саме речення у специфічному контексті набуло трохи іншого сенсу: «Їй було що сказати» (див. Додатки).

Подвійне заперечення на **стилістичному** рівні може бути виражене у вигляді мейозису або ж літоти. Розглянемо приклад: «*Though he would have loathed the comparison he was not unlike a certain kind of outdated Royal Academician*» [13, с. 79]. («Хоч таке порівняння й образило б старого, він нагадував старомодного члена Королівської академії мистецтв» [5]).

Конструкція «*not unlike*» скасовує своє негативне значення і перекладається ствердженням «нагадував». У мові оригіналу подвійне заперечення використано з метою пом'якшити порівняння, адже відомо, що особі воно не надто приємне. В українській мові застосовано антонімічний, а не еквівалентний переклад, оскільки фраза на зразок «не несхожий» є стилістично некоректною.

2.2. Способи перекладу, які застосовуються для відтворення подвійного заперечення у творах Дж. Фаулза

2.2.1. Буквальний переклад

За І.В. Корунцем, буквальный переклад – це той метод перекладу, який повністю підпадає під правила цільової мови і передбачає еквівалентне відтворення лексичного значення кожної мовної одиниці [2, с. 446]. За П. Ньюмарком, цей метод ефективніший, аніж дослівний переклад, оскільки останній представляє собою ширшу форму перекладу, де кожне слово вихідної мови має відповідник у цільовій мові, але їхні основні значення можуть не збігатися [19].

Розглянемо наступний приклад:

«*It was not quite a case of a young unknown visiting an old master*» (Fowles, *The Ebony Tower*, 40). «Тож до старого митця поїхав **не зовсім незнайомий** йому чоловік» (Фаулз, *Вежа з чорного дерева*)

У цій фразі чітко видно відповідність форм між двома мовами: заперечна частка «not» перекладена заперечною часткою «не», підсилювальний прислівник «quite» відтворено українським відповідником «зовсім», а негативний прикметник «unknown» передається калькуванням – «незнайомий». Стилiстично тут простежується вживання лiтоти, за допомогою якої вдалося зберегти та передати iронiчнiсть ситуацiї.

Ще одним прикладом буквального перекладу може слугувати речення з роману «Жінка французького лейтенанта»:

«*Them, she had never dismissed*» (Fowles, *The French Lieutenant's Woman*, 23). «Їх вона **ніколи не звільняла**» (Fowles, *Любовниця французького лейтенанта*, 12)*.

Усі елементи утворення заперечення перекладено буквально: прислівник «never» відтворено за допомогою його відповідника в українській мові «ніколи», а от негативний префікс *dis-* відтворився як окрема частка «не», за якою слідує дієслово з негативним значенням «звільняти».

Буквальний переклад використовується найчастіше у тих випадках, де основні значення слів, задіяних у подвійному запереченні, збігаються у вихідній та у цільовій мовах.

2.2.2. Функціональна еквівалентність

Функціональна еквівалентність – це спосіб перекладу, який використовується для досягнення різних рівнів відповідності між текстом мовою оригіналу та цільовим текстом. Рівень відповідності визначається призначенням вихідного тексту у вихідній мові та функції цільового тексту у

цільовій культурі. Тобто це методика, яка передбачає вживання не точного, а приблизного перекладу.

Візьмемо до уваги такий приклад:

<p>«<i>On my most sacred honor, nothing improper has passed between us. You must believe that</i>» (The French Lieutenant's Woman, 195)</p>	<p>«<i>Присягаюся честю, що між нами не було нічого забороненого. Повірте нам</i>» (Fowles, Любовниця французского лейтенанта, 202)*</p>
---	--

Як бачимо, словосполучення «nothing improper» у цільовій мові передано за допомогою фрази «не було нічого забороненого». На перший погляд, подвійне заперечення збережено, оскільки у перекладі присутні два заперечувальні складники (частка «не» та негативний займенник «нічого»). Проте, вихідне словосполучення все ж не має чіткого відповідника, оскільки «improper» перекладено як «заборонений», а не як «неправильний». Якщо взяти до уваги переклад студентів, задіяних у опитуванні, то 90% респондентів відтворили фразу як «за нами нема гріха».

Розгляньмо ще один приклад:

<p>«<i>He never makes nice gestures. Not without a reason</i>» (Fowles, The Ebony Tower, 86).</p>	<p>«<i>Та Генрі нічого не робить заради ввічливості. Без причини</i>» (Фаулз, Вежа з чорного дерева).</p>
---	---

Задля того, аби уникнути потрійного заперечення, як автор, так і перекладач розділили речення на дві частини. У першому реченні «нічого» відповідає англійському «never». У другому реченні «not without» виступає синонімічно до англійського сполучника «unless», тобто «якщо не». В українському перекладі вжито фразу «без причин» з метою пом'якшити сенс попереднього речення, оскільки ніколи вже не несе категоричне значення і все ж є ймовірність, що персонаж здатний на хороші манери.

2.2.3. Розширення значення та опущення

Розширення значення – це спосіб перекладу, який використовується у випадку, якщо рівень складності вихідного тексту нижчий, аніж очікувалось у цільовому тексті.

Наприклад:

<p>«<i>Nobody could dislike Aunt Tranter</i>» (Fowles, <i>The French Lieutenant's Woman</i>, 28).</p>	<p>«<i>Не любити тітку Тронтер було неможливо</i>» (Fowles, <i>Любовниця французького лейтенанта</i>, 34)*</p>
---	--

У цьому випадку перекладач не використовує негативний займенник «ніхто», натомість додає прислівник «неможливо», який стає частиною складеного іменного присудка. Отже, речення з особового перетворилося в безособове.

<p>«<i>He was not unaware of this</i>» (Fowles, <i>The Ebony Tower</i>, 44).</p>	<p>«<i>Він зробив це свідомо</i>» (Фаулз, <i>Вежа з чорного дерева</i>).</p>
--	--

У наведеному вище контексті, заперечувальна частка «not» та негативний префікс *un-* скасували значення один одного, а отже цілком виправданим є залучення антонімічного перекладу. Проте, згідно з контекстом, речення недоцільно перекладати варіантами «він був свідомим цього» або ж «Він був обізнаний». Для цього перекладач додає слово «зробив», що відповідає контексту.

Опущення – це спосіб перекладу, який використовується у випадку, якщо рівень складності вихідного тексту вищий, аніж очікувалось у цільовому тексті. Це своєрідний протилежний до попереднього за своїм призначенням прийом перекладу.

<p>“<i>I don't know no other no more, sir</i>” (Fowles, <i>The French Lieutenant's Woman</i>, 271).</p>	<p>«<i>Я не знаю, як по-іншому, сер</i>» (Fowles, <i>Любовниця французького лейтенанта</i>, 276)*</p>
---	---

В українському перекладі нема потреби дублювати частку «*no*» двічі, тому вона опускається, а на заміну їй приходиться слово «по-іншому». За даними опитувальника, 50% респондентів переклали цю фразу як «*Я не бачу варіантів*».

2.2.4. Трансформація

Трансформація – найбільш поширений прийом перекладу, який полягає у зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі.

Розгляньмо приклад:

<p>«No evidence of sexual misbehaviour» (Fowles, <i>The Enigma</i>, 212).</p>	<p>«Жодних ознак непристойної поведінки» (Фаулз, <i>Загадка</i>).</p>
---	--

Зазвичай «*no evidence*» могло би звучати як «не було ніякої очевидності (доказів, ознак)», де би в перекладі була збережена конструкція подвійного заперечення. Проте словосполучення було перетворено у негативний займенник «жодних». У випадку із словосполученням «*sexual misbehavior*», лексема «*misbehavior*» вербалізовано значення неправильної чи невідповідної поведінки через заперечувальний префікс *mis-*, а прикметник «*sexual*» конкретизує сферу такої поведінки. Проте в українському варіанті негативна частка «не» сполучується не зі словом «поведінка», а зі словом «непристойна» і, як наслідок, замінює прикметник «сексуальна», в якому імплікується попереднє значення.

Розглянемо ще один приклад:

<p>«<i>No one knows it better than myself</i>» (Fowles, <i>The French Lieutenant's Woman</i>, 385).</p>	<p>«Ніхто не знає цього краще за мене» (Fowles, <i>Любовниця французького лейтенанта</i>, 390)*</p>
---	--

У цьому випадку маємо класичний приклад перекладу, коли у вихідній мові у нас представлено одиничне заперечення, а в цільовій мові вимагається подвійне. Як наслідок, речення з одиничним запереченням можуть інтерпретуватись в іншій мові так, що відтворення вимагатиме більше, ніж одне заперечення.

В результаті, для адекватного відтворення конструкцій із подвійним запереченням у художньому тексті необхідно враховувати авторські інтенції, а також прагматичне значення відповідного твердження із дотриманням норм цільової мови без семантичних, граматичних чи стилістичних втрат при відтворенні тексту.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного нами комплексного дослідження теоретичних та практичних аспектів систематизації засобів вираження та способів перекладу подвійного заперечення дозволяють дійти ряду висновків.

Передусім, не існує єдиного підходу до трактування подвійного заперечення та його ролі у мові. Сприйняття даного явища відрізняється у залежності від мови дослідження (традиційна англійська граматики вважає його мало прийнятним, у той час коли українська мова не настільки категорична), сфери дослідження (лінгвістика, прагматика, література, перекладознавство та соціологія пропонують різні підходи до вивчення цього поняття).

Традиційно подвійне заперечення визначається як синтаксична конструкція, у якій два негативні слова вживаються в одному реченні і виражають єдине заперечення або ж взаємоскасовуються. Як наслідок, з точки зору стилістики подвійне заперечення є основою для художнього применшення чи створення драматичного, комічного чи іронічного ефекту. Відповідно, у художній літературі подвійне заперечення може бути маркером ідіостилю автора, адже воно допомагає увиразнити авторські інтенції та досягнути бажаного ефекту й впливу на читача.

Традиційно подвійне заперечення знаходить свою реалізацію на всіх мовних рівнях. Можемо стверджувати про те, що морфологічні та синтаксичні маркери заперечувальних конструкцій постають у вигляді комбінації афіксів чи афіксів із заперечувальними частками. Відтак, на лексичному рівні особливої уваги заслуговують слова із так званим негативним/заперечувальним прагматичним значенням, які не підлягають канонічному трактуванню як частини подвійного заперечення, але використовуються задля досягнення такого ж ефекту. Окрім того, граматичні та стилістичні особливості вживання подвійного заперечення (порушення традиційної граматики, використання мейозису і т.д.) дають змогу створити особливий прагматичний контекст в художньому творі, а відповідно є додатковим джерелом інформації про персонажа у ситуативному мовленні чи ситуацію загалом. Доцільне використання подвійного заперечення

може підсилити чи пом'якшити авторське твердження, охарактеризувати соціальне, класове чи навіть расове походження персонажа, його інтелектуальні здібності чи рівень освіченості.

Проаналізувавши різні види та способи вираження подвійного заперечення на матеріалі творів Дж. Фаулза («Вежа з чорного дерева», «Жінка французького лейтенанта», «Загадка», «Еллідюк»), можна дійти висновку, що контекст відіграє ключову роль для правильного трактування того чи іншого твердження. Враховуючи той факт, що подвійне заперечення може нівелюватися, самоскасовуватися, підсилювати чи послаблювати авторське висловлювання, створювати додатковий іронічний, комічний чи драматичний ефект, саме контекстуальна інтерпретація дозволяє реципієнтові не загубитися у варіативності значень та вибрати найправильніше з них. Контекст відіграє однаково важливу роль як у діалогічному/ситуативному, так і в авторському мовленні, оскільки за різних умов деякі конструкції із подвійним запереченням можуть трактуватися та перекладатися діаметрально протилежно.

Комплексний аналіз англо-українських перекладів творів Дж. Фаулза («Вежа з чорного дерева», «Жінка французького лейтенанта», «Загадка», «Еллідюк») дав змогу виокремити ряд найпоширеніших перекладацьких прийомів для відтворення подвійного заперечення. Основними перекладацькими прийомами при відтворенні подвійного заперечення у перекладі є буквальний переклад та функціональна еквівалентність (зокрема на морфологічному та лексичному рівнях), розширення значення, опущення та комплексна трансформація (на граматичному та стилістичному рівнях). Окремо для відтворення конструкцій із подвійним запереченням у художній літературі залучалися антонімічний переклад та контекстуальна інтерпретація.

Порівняння оригінального тексту та його україномовного перекладу не дає однозначної відповіді щодо найвдалішого способу відтворення подвійного заперечення в цільовому тексті, адже основним критерієм часто виступає адекватність тексту та природність його звучання, котрі в свою чергу найчастіше залежать від контексту. Слід також зазначити, що на основі здійсненого

дослідження та аналізу анкетування, проведеного серед майбутніх філологів-перекладачів, найбільш проблемними при перекладі англійської конструкції з подвійним запереченням виявилися правильне визначення авторських інтенцій, прагматичного значення твердження та дотримання норм цільової мови без семантичних, граматичних чи стилістичних втрат при відтворенні тексту.

Окремої уваги заслуговують подальші розвідки індивідуально-авторського використання конструкцій із подвійним запереченням на матеріалі творчості одного письменника чи поета, що сприятиме більш чіткому розумінню авторського світобачення, розкриттю та адекватній передачі усіх інтенцій автора у тексті перекладу, і ширше – слугуватимуть внеском у теорію та методологію художнього перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карабан В.І., Мейс Дж. Переклад з української мови на англійську мову. Вінниця: НОВА КНИГА, 2003. 608 с.
2. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Theory and Practice of Translation: за ред. О.І. Тереха. Вінниця: Нова книга, 2001. 446 с.
3. Швайко Д. С. Засоби відтворення семантики заперечення у сучасному англomовному художньому дискурсі. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/2_5341410449600547137.pdf
4. Шекспір В. Гамлет <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=>
5. Фаулз Джон. Вежа з чорного дерева. Повість. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=41562>
6. Фаулз Джон. Загадка. Повість. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printitzip.php?tid=4153>
7. Фаулз Джон. Елідюк. Повість. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4157>
8. Apostilatu, R.-C., Apostolatu, I. Linguistic and Cultural Issues in Translating Negation in Literary texts: A Case Study, Mourning Becomes Electra, by Eugene O'Neill. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2012. No. 63. P. 63–68.
9. Arhire, M. The Translatability of Negative Structures with Sociolectal and Stylistic Value. URL: <https://revistatransilvania.ro/wp-content/uploads/2019/01/18.-Mona-Arhire.pdf>
10. Bystrov, Y., Petryna, O., Matton, M. Double Negation in English and Ukrainian: a View from Cognitive Linguistics and a SLA Context. *Studies about Languages*. 2018. Vol. 33. P. 17–32.
11. Duffy, M. Double Negation. *English Today* 50, 1997. No. 13(2). P. 43–44.
12. Fowles, J. Любовниця французского лейтенанта. The French Lieutenant's Woman, trans. by М. Беккер and И. Комарова. Moscow: АСТ Publishers; Kharkov: Folio, 2000.
13. Fowles, J. The Ebony Tower. Moscow: Progress Publishers, 1980. P. 33–130.
14. Fowles, J. The French Lieutenant's woman. Triad Granada, 1977.

15. Horn, L. R. *A Natural History of Negation*. Center for the Study of Language and Information Publications. 2001. 684 p.
16. Horn, L. R. Some aspects of negation. *Universals of Human Language*. Greenberg, Joseph H., C. A. Ferguson, E. A. Moravcsik, eds. Vol. 4, Syntax. Stanford, California: Stanford University Press, 1978. P. 127–210.
17. Iyeiri, Y. Multiple negation on Middle English verse. *Negation in the history of English*. I. Tieken-Boon van Ostade, ed. Berlin: Mouton de Gruyter, 1998. P. 121–146.
18. Jespersen, O. *Negation in English and Other Languages*. 1917. URL: <http://emilkirkegaard.dk/en/>
19. Moor, M. Double Negation. *ETC: A Review of General Semantics*. 1992. Vol. 49(3). P. 305–309.
20. Newmark, P. *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon, 1981. 292 p.
21. Quirk, R. et al. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London: Longman, 1985. 779 p.
22. Seright, O. Double Negatives in Standard Modern English. *American Speech*. 1966. Vol. 41(2). P. 123–126. doi:10.2307/453131
23. Shakespeare, W. *Hamlet*. URL: <http://shakespeare.mit.edu/hamlet/full.html>
24. Szőke, J. Multiple negation in English today. *The Odd Yearbook*. 2010. No. 8. P. 139–153.
25. Zhou, P., Crain, S. and R. Thornton. Children's knowledge of double negative structures in Mandarin Chinese. *Journal of East Asian Linguistics*. 2014. Vol. 23. P. 333–359. DOI 10.1007/s10831-013-9118-y

АНКЕТУВАННЯ

Мета опитування – висвітлити особливості перекладу висловлень з подвійним запереченням у художньому тексті та поза контекстом.

Матеріал: повісті Дж. Фаулза «The Enigma», «The Ebony Tower», роман «The French Lieutenant's Woman».

Цільова аудиторія – студенти 4-го року навчання факультету іноземних мов Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Кількість опитаних: 10

Кількість запитань: 10

Запитання 1. Перекладіть твердження українською мовою: «*I did not do nothing*».

Відповідь 1. «Я дещо зробив» – 4 студенти;

«Я не зробив нічого» – 1 студент;

«Я був винним» – 4 студенти;

«Я не без гріха» – 1 студент.

Запитання 2. Перекладіть виділену частину діалогу:

«– It is an evident lie, Mr Johnson! I refuse to continue the trial this way!

– **Well, it is not untrue**» (created by the author)

Відповідь 2. «Все ж, це правда» – 2 студенти;

«Це не є брехнею» – 7 студентів;

«Ні, це не зовсім так» – 1 студент.

Запитання 3. Перекладіть речення: «He was not unaware of this».

Відповідь 3. «Він був обізнаний в цьому» – 9 студентів;

«Він на цьому розумівся» – 1 студент.

Запитання 4. Перекладіть виділену частину речення:

«He would have despised the notion of a race, yet he kept a sharp eye on rivals and the public mention they received. **He was not unaware of this**; in the public mention constituted by his own reviewing, he knew he erred on the generous side with those he feared most» (Fowles, *The Ebony Tower*, 44).

Відповідь 4. «Він зробив це свідомо» – 4 студенти;

«Він знав, що робить» – 5 студентів;

«Він не був несвідомий цього» – 1 студент.

Запитання 5. Перекладіть речення: «He was fairly sure it hadn't been merely to give Henry no cause for jealousy» (Fowles, *The Ebony Tower*, 58).

Відповідь 5. «Він був цілком впевнений, що це було не тільки для того, щоб дати Генрі привід для ревнощів» – 9 студентів;

«Він був досить впевненим, щоб не дати Генрі привід для ревнощів, було зроблено не лише це» – 1 студент.

Запитання 6. Перекладіть речення «She was not left speechless» (created by the author).

Відповідь 6. «Вона змогла говорити» – 4 студенти;

«У неї зберігся дар мови» – 3 студенти;

«Вона не втратила здатність говорити» – 3 студенти.

Запитання 7. Перекладіть виділену частину речення: «Everyone was waiting for her to speak. She was silent at first. **But she was not left speechless**» (created by the author).

Відповідь 7. «Їй було що сказати» – 8 студентів;

«Вона знала, про що говоритиме» – 2 студенти.

Запитання 8. Вкажіть правильно перефразоване речення: No drinking, no impossible behaviour in private (Fowles, *The Enigma*, 256).

a) Either drinking, or impossible behaviour in private.

b) Neither drinking, nor impossible behaviour in private.

c) No drinking, no bad behaviour in private.

Відповідь 8. Варіант а) – 0 студентів; б) – 0 студентів; в) – 10 студентів.

Запитання 9. Перекладіть виділену частину речення. **On my most sacred honor, nothing improper has passed between us.** You must believe that” (Fowles, *The French Lieutenant’s Woman*, 195).

Відповідь 9. «За нами немає гріха» – 9 студентів;

«Ми не зробили нічого такого» – 1 студент.

Запитання 10. Перекладіть виділене речення **“I don’t know no other no more, sir”** (Fowles, *The French Lieutenant’s Woman*, 271).

Відповідь 10. «Я не бачу варіантів» – 5 студентів;

«Я не знаю, як по-іншому» – 4 студенти;

« Я не бачу іншого виходу» – 1 студент.

Результати анкетування: одна і та ж синтаксична конструкція з подвійним запереченням англійської мови може перекладатися українською різними способами, залежно від контексту, в якому вона з’являється.